

Bava Metzia (76b)

אמר רבא — **Rava said:** — If one hired workers to dig ditches in his field, and then rain came and filled [the field] with water, making the land unsuitable for digging, the law is as follows: — If [the employer] inspected his land on the previous evening, [77a] — the fact that it rained is the workers' loss, and they are not paid anything. — But if he had not inspected his land on the previous evening, — then the fact that it rained is the employer's loss, — and he must pay [each worker] as one would pay an inactive worker.

Bava Metzia (77a)

אמר רבא — **And Rava said:** — If one hired workers to irrigate his field, and the river from which the workers were drawing water stopped flowing at midday, making it impossible to continue the job, the law is as follows: — If [the river] does not usually stop flowing, — then the fact that it dried up this particular time is the workers' loss. — If, on the other hand, [this river] does usually stop flowing, then we must consider an additional factor: — If the workers are residents of this particular town, then they could be expected to know that this river sometimes stops flowing, — and therefore, it is the workers' loss. — If they are not residents of this town, — then their inability to continue working is the employer's loss.

Rama (Choshen Mishpat 334:1, citing Tur)

— Similarly, for any unavoidable circumstance that occurs in the case of a worker, — whether they both know that such an unavoidable circumstance can come, — or they both do not know, — it is the worker's loss. — But if the employer knows and the worker does not know, — it is then the employer's loss.

חזרה מחמת אונס

רא"ש (ב"מ עז.) - מכאן פסק רבינו יואל ז"ל מי ששכר מלמד לבנו וחלה התלמיד, אי לא שכיח דחלה פסידא דמלמד, ואי שכיח דחלה אי שכיח מלמד במתא ומכיר ענין התלמיד פסידא דמלמד, ואי לא שכיח במתא פסידא דבעל הבית, ויהיב ליה שכרו משלם ולא כפועל בטל דכל לומדי תורה דמי לאוכלוסי דמחוזא שהבטלה גורם להם שכחה וכובד איברים.

מהר"ח אור זרוע (סי' רכה) - בעל הבית ששכר סופר אחד לכ"ד ספרים וקצץ עמו לתת לו מקצת הדמים בתחלת המלאכה ומקצת כשיתחיל הנביאים ומקצת בהתחלת הכתובים, והנה כתב מקצת החומש ובעל הבית נתפס עם הקהל והוצרך ליתן מס גדול שלא נשאר להם אלא שליש מן המזומן לעשות מלאכתו... דבר זה תלוי באומדן הדעת שאם נשאר לו כך הרבה שעשירים כמותו שיש להם טיפול במותו רגילים לכתוב חפץ כזה אז וודאי אצטרך.

דברי יוסף (הובא בנתיבות שכיר עמ' רמב) - אחד ששכר פועל למלאכת הרצענים... ואותה שנה היה מיתון ולא היה עבודה ובעל הבית רצה לפטר את הפועל בטענה שזה אונס... אף דקיימא לן דאונסא דלא שכיח פסידא דפועל מכל מקום אונס זה הוא אונס דשכיח. שירידת בעלי הבית מנכסיהם הוא מילתא דשכיחא מפני שהקב"ה עושה סולמות מוריד לזה ומעלה לזה וכיון שכן הוה ליה לבעל הבית לאתנווי. [נתיבות שכיר: כוונתו דכי האי גוונא בעל הבית היה לו לדעת יותר מהפועל.]

ריב"ם שנייטוך (הובא בפתחי חושן יב, סקכ"ט) - ד' אנשים ששכרו מלמד לבניהם בכך וכך לשנה, ומתה אשתו של אחד מהם והוצרך לשלוח את בנו למקום אחר, כיון שאונס הוא פטור מלשלם. אף על פי שאין זה אונס ממש, מכל מקום לא פשע, והרי זה כאין לו מלאכה לעשות.

מחנה אפרים (הל' שכירות פועלים סימן ד) - במקום שאמרו פסידא דבעל הבית אלא שלפועל לא היה הפסד, כגון שבלאו הכי לא מצאו להשתכר, תליא בפלוגתא אם חייב לשלם לו... לדעת הרמב"ן והרשב"א בהך דהלכו חמרים משמע שהחייב הוא מדין התחלת מלאכה שהוא קנין, אם כן אף כשלא הפסיד חייב לשלם.

ערך ש"י (שלד ס"א בשם מהר"ם מינץ) - השולח שליח לשכור פועל, ולא התנה על אונס שהיה על בעל הבית להתנות, או שלא עשאו שליח אלא שהוא קרובו ודרכו לשכור לו מלמד, ועתה בא האונס ורוצה בעל הבית לחזור, בעל הבית ודאי פטור, וגם השליח פטור שאינו אלא גרמא, וגם שוגג הוא במה שלא שם לבו להתנות.

אם בא אונס אחר חזרה

רמ"א (שו"ת סימן נ) - אודות שכר הרבנות ששכרו אותו לרב שלהם וכאשר הקריב הזמן חזרו בהן... אך אמנם אם חזרו בהם קודם שנודע חשש אויר אף על גב דהוי אויר אחר כך פסידא דבעל הבית, דמיד דחזרו בו נתחייבו לפועל מאחר דלא היו יכולין ואונס שנעשה אחר כך פסידא הוא.

ערך ש"י (שלג, א) - כיון שהמתינו הרבה ולא חזרו עד הגיע הזמן לבא ולא מצא הרב אצל מי להשתכר עתה חייבים מדינא דגרמי שהיה נשכר למקום אחר... ואפשר סבירא ליה לרמ"א דיש לומר הרב אולי אם היה אצלם היו ניצולים בזכות התורה.